

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1916 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ändring i visst hänseende av gällande grunder för statens egnahemslånerörelse.

(2:a avd.)

Uti en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 55, har herr *Dahl* hemställt, att riksdagen ville besluta sådan ändring i gällande förutsättningar för statens egnahemslånerörelse, att låneförmedlare må äga att utlämna lån för förvärv av egnahem jämväl å sådant till stad hörande område, för vilket stadsplan blivit fastställd.

Till stöd härför har motionären anfört följande:

»Enligt gällande, av riksdagen år 1908 fastställda grunder för statens egnahemslånerörelse äger Kungl. Maj:t att ur egnahemslånefonden tilldela lån åt låneförmedlare, vilka hava till syfte att 'genom utlämnande av egnahemslån bereda mindre bemedlade arbetare eller med dem likställda personer tillfälle att förvärva egna hem å landsbygden eller å till stad hörande område, för vilket stadsplan icke blivit fastställd'.

Då jämlikt de vid egnahemslånefondens tillkomst 1904 beslutade villkor verksamhetens omfång var inskränkt till egnahembildning å landsbygden, innefattade 1908 års förändring ett avsevärt tillmötesgående av städernas — redan 1904 motionsvis framförda men då obeaktade — krav att varda delaktiga av statens medverkan för ordnande av de mindre bemedlades bostadsfråga.

I jämförelse med köpingar och andra å landsbygden belägna samhällen för vilka stadsplan fastställts äro städerna fortfarande i ett ogynnsamt läge. För förstnämnda samhällen gäller ej undantaget i avseende å stadsplanebelagt område. Inkonsekvensen i detta förhållande torde — att döma av föredragande departementschefens anförande till statsrådsprotokollet i ärendet år 1908 — ingalunda ha förbisetts. De stadsliknande samhällenas avskiljande, beträffande stadsplanebelagt område, från egnahemslånefondens verksamhetsområde framhölls såsom ett på utredning beroende önskemål.

Emellertid kvarstår allt fortfarande lånerätten i avseende å stadsplaneordnat område på landsbygden, under det att städernas till utom stadsplan befintligt område begränsade lånemöjlighet i verkligheten synes varda beskuren på ett sätt, som för vissa stads-samhällen skulle alldeles hämma egnahemsrörelsen.

I Kristianstad har, genom förmedling av en därstädes verkande egnahemsförening, under tiden från och med år 1909 å område utanför stadsplanen uppstått ett egnahemssamhälle av betydande omfattning. Staden äger, praktiskt taget, all inom stadens område belägen, obebyggd mark, vilken till allra största delen är av donationsjords natur. I vanlig ordning har staden genom särskilda underdåniga ansökningar utverkat åt sig tillstånd till jordupplåtelse å egnahemsföreningen. Uti ett nu på prövning beroende ärende angående tillstånd till ytterligare jordupplåtelse åt egnahemsföreningen har justitiekanslersämbetet — som tidigare ej torde hava hörts i dylika frågor — avstyrkt den ifrågasatta upplåtelsen med mindre stadsplan lades å området, och det kan med visshet emotses, att Kungl. Maj:ts beslut skall utfalla i enlighet med nämnda hemställan. Men därmed har för denna stads och därmed ifråga om jordnaturen jämnställda städers vidkommande egnahemsbildningen kommit i ett slags circulus vitiosus: egnahemslån kan erhållas endast under villkor att jorden säljes, och jorden får säljas allenast under förutsättning att stadsplan beslutats; men om stadsplan åkommer — får egnahemslån ej beviljas.

Den åskädning, som ligger under justitiekanslersämbetets krav på stadsplaneordning hänför sig till byggnadsstadgans regel, att i stad byggande ej må utsträckas till område, för vilket fastställd stadsplan ej finnes. Och detta krav torde näppeligen med fog kunna underkännas. Fastmera torde det vara ägnat att förvåna, att Kungl. Maj:t och riksdagen mot byggnadsstadgans tydliga före-

skrift kunnat förutsätta, att ett befrämjande av bostadsbyggande i stad utom stadsplanen skulle kunna ske i nämnvärd omfattning. Att så i verkligheten kunnat inträffa — åtminstone i Kristianstad i ej ringa omfång — kan i själva verket förklaras endast genom ett bortseende från byggnadsstadgans berörda föreskrift. När dylikt bortseende numera ej vidare synes vara att räkna med, blir det ett livsintresse för egnahemssträvandet i städerna att söka möjlighet till befrielse från lånevillkoret av byggnadstomts läge utom stadsplan.

Jag förutser den invändning, att härigenom skulle äventyras ett befrämjande av sammanträngd bostadsbildning i strid emot det avsedda syftet med egnahemslåneinstitutet. Häremot får jag erinra, att långivning för bostadsbildning inom stadsplan i stad torde kunna göras beroende av särskild utredning angående det tillämnade bostadsområdets läge, tomternas storlek o. a. ägnat att belysa ändamålsenligheten av upplåtelsen.

Det må slutligen anmärkas, att genom utvidgning av egnahemslånefondens verksamhetsområde till stadsplanelagd stadsjord möjlighet jämväl skulle beredas till ett praktiskt utnyttjande av riksdagens år 1909 beslutade utvidgning av lånevillkoren därhän, att jämväl tomträttsinteckning finge belånas.»

Utskottet finner motionens syfte beaktansvärt. Emellertid vill utskottet påpeka, att städernas och landsbygdens bostadsfrågor alljämt hittills av statsmakterna hållits skilda från varandra. Sålunda tillåter sig utskottet erinra, hurusom i det yttrande till statsrådsprotokollet, som finnes bifogat Kungl. Maj:ts till 1908 års riksdag avlätna proposition, nr 96, vilken låg till grund för den av samma riksdag beslutade väsentliga utvidgning av egnahemslånerörelsen, dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet under framhållande, att egnahemslånefondens ursprungliga syfte varit främjande av den egentliga landsbygdens bostadsförhållanden, till och med förklarade sig vilja ifrågasätta, huruvida icke stadliksnande samhällen, för vilka stadsplan blivit fastställd, borde avskiljas från fondens verksamhetsområde. Att bestämmelserna om egnahemslån gjordes tillämpliga jämväl å till stad hörande, icke planlagt område, berodde, enligt vad av departementschefens yttrande till berörda statsrådsprotokoll framgår, därpå, att förhållandena å sådana områden merendels äro likartade med landsbygdens förhållanden.

Utskottet.

Därest en förändring i grunderna för statens egnahemslånerörelse i av motionären angiven riktning skulle vidtagas, lärer därför krävas en utredning av alla på frågan inverkan omständigheter. I detta avseende vill utskottet erinra, att frågan om ordnandet av den mindre bemedlade befolkningens bostadsfråga i hela dess vidd alltsedan början av år 1912 är föremål för utredning av den s. k. bostadskommittén, vilken utredning icke synes utskottet böra genom nya lagstiftningsåtgärder i ämnet föregripas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1916.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Hrr greve Hamilton, Ericsson, Fahlén, Holmquist, Lindblad, greve Wachtmeister, Öberg, Nilsson i Linnås, Barthelson, Ingeström, Jonsson, Tysk, Larsson, Hage och Norin.
